

plattegrond; de gevels kwamen vanzelf daaruit voort. Kort gezegd komt de plattegrond (zie bl. 368) hierop neer, dat het stadhuis twee afdeelingen heeft, een in hoofdzaak representatief en een meer administratief gedeelte. Beide deelen zijn aan elkaar gekoppeld door den zwaren, massieven toren. Die toren staat niet alleen in het stadsbeeld — ten opzichte van de straten — op de juiste plaats, maar vervult aldus ook een ideëele functie als accentueerende het op die plek samenkomen van de twee polen van het stedelijk gezag, dienst en vertegenwoordiging. Van dien toren uit bewegen zich de bouwmassa's naar de verschillende richtingen en deze koppeling, deze uitstraling der massa's uit den toren als middelpunt is een der gelukkigste gedachten van den bouwmeester geweest (afb. 10). Wij krijgen daardoor onmiddellijk het gevoel, te staan voor een ordelijk organisme en de rust, die van het geheel uitgaat, is grootendeels hieruit te verklaren. Om nog even op het raadhuis van Stockholm terug te komen, daarvan staat de groote toren op een hoek in het zuidoosten van het enorme gebouw en ook deze zoo totaal andere dispositie geeft wel heel duidelijk het verschil tusschen beide gebouwen aan.

De vorm van den plattegrond is verder te verklaren uit den gestelden eisch, dat er één hoofdingang moest zijn. Een kleinere ingang aan de oostzijde van het gebouw geeft toegang tot vertrekken waarin voorloopig de Arbeidsbeurs, een aparte instelling, is gehuisvest. De hoofdingang werd ontworpen aan de westelijke korte zijde met een overdekte loggia er voor. Binnengekomen vindt men in de vestibule de toegangen tot het administratieve deel en de representatieve ruimten. De vestibule doorlopende bereikt men links de secretarie met alle loketten voor het publiek en rechts het kantoor van den gemeente-ontvanger. De toegang tot de groote hal met de monumentale trap, die naar de raadszaal en de andere representatieve ruimten leidt, ligt in de vestibule tegenover den hoofdingang. De dienst is vrijwel geheel gelijkvloers; de geheele secretarie, waarheen het publiek zich voornamelijk heeft te begeven, ligt daar, waardoor vanzelf een praktische indeeling is verkregen. Voor zoover het publiek op de eerste verdieping moet zijn, bedient het zich van een trappenhuis, dat, met alle leidingen en ventilatiekanalen, in den toren, dus in de spil van het gebouw is gelegen. Blijkens de windroos op de plattegronden is de hoofdgevel, met de ramen van de groote hal, ZZO gelegen, de achtergevel, thans staande aan een smal straatje, NNW. Gemakshalve kan men spreken van den zuidelijken voor- en den noordelijken achtergevel. Van deze oriëntatie trok de architect profijt door op het zuiden geen andere werkkamers te ontwerpen dan die, welke direct onder het breede overstek liggen. Behalve de commissie-kamers, die niet geregeld in gebruik zijn, liggen verder zoo goed als alle kamers, waar geregeld gewerkt wordt, zoodanig, dat ze een deel van den dag zon hebben. Op de groote secretarie, waar bijna alle ambtenaren zitten, komen wij nog terug.